

(van Asch van Wijck.)

en de noodige regelingen treffen zullen, dat inderdaad recht wordt gedaan.

De verdere beraadslaging wordt verdaagd en de vergadering gesloten.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPORTEURS over het ontwerp van wet tot goedkeuring eener overeenkomst met de naamlooze vennootschap „Zeehaven en Kolenstation Sabang” te Amsterdam, betreffende den aankoop van een deel van hare bezittingen op het eiland Wè en daarmede verband houdende regelingen: — en tot wijziging en verhooging van de begroting van uitgaven van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1909. (36)

Het afdeelingsonderzoek van dit wetsontwerp heeft de navolgende uitkomsten gehad.

§ 1. Het werd door vele leden betreurd, dat deze Kamer bij de behandeling van een wetsontwerp, dat den 10den Maart van dit jaar door de Regeering werd ingediend en den 7den October daaraanvolgende door de Tweede Kamer afgedaan, voor een fatalen termijn wordt gesteld, waardoor zij genoodzaakt wordt, wil zij geen verwarring brengen in den geregelden gang van zaken, met overhaasting te werk te gaan. Deze leden meenden dat met eenigen aandrang op spoedige afdoening van de zijde der Regeering bij den anderen tak der Volksvertegenwoordiging, de Eerste Kamer eerder, vermoedelijk bij hare laatste bijeenkomst, over deze wetsvoordracht had kunnen beraadslagen. Het gaat toch niet aan telkenmale als een enkel ontwerp van wet door de Tweede Kamer is aangenomen, de Eerste Kamer ter vergadering bijeen te roepen.

Men verzocht de Regeering, voor zoover dit van haar afhangt, het daarheen te willen leiden, dat aan de Eerste Kamer voortaan behoorlijk tijd gelaten werd tot gezette overweging van de haar toegezonden wetsvoorstellen.

§ 2. Het in één ontwerp samenvatten van de goedkeuring van de door de Regeering met de vennootschap „Zeehaven en Kolenstation Sabang” gesloten overeenkomst en van de uitgaven, welke die overeenkomst ten gevolge zal hebben, werd door eenige leden niet wenschelijk geacht.

Al moge er voor zoodanige samenvoeging een enkel precedent bestaan, dan achtten zij het toch niet aanbevelenswaardig dat te volgen, waar het betreft wettelijke beschikkingen zoo verschillend van aard als het hier geldt.

§ 3. Het sluiten der overeenkomst, waarbij het Gouvernement van Nederlandsch-Indië den eigendom verkrijgt van de havenwerken aan de Sabangbaai op het eiland Wè, werd algemeen goedgekeurd. Men achtte het inderdaad wenschelijk, dat aan de Regeering vër strekkende en afdoende invloed in de haven van Poeloe Wè verzekerd werd. Nationale overwegingen geven hier den doorslag.

Wel zijn er gebeurlijkheden denkbaar, die den bloei van Sabang als handelshaven kunnen schaden en teleurstellingen

van geldelijken aard veroorzaken, maar ook dan blijft voor de Regeering Sabang aan den westelijken ingang van onze Oost-Indische bezittingen van gewicht en groote beteekenis.

Dat mededinging voor het handelsverkeer zou kunnen uitgaan van eene haveninrichting aan de Aroebaai, ook dit zou de voorgenomen gedragslijn tegenover Sabang niet behoeven te wijzigen. Bij de Aroebaai-plannen is evenzeer een groot Nederlandsch belang betrokken, daar het scheppen van eene goede gelegenheid ter verscheping van producten van Sumatra's Oostkust, gelijktijdig met het aanvullen der gaping in de Atjeh-tram tusschen Langsar en Pangkalan Brandan en aansluiting aan den Deli-spoorweg een groote factor zal zijn in de bevordering van welvaart en de verzekering van orde en rust in dit belangrijk deel van Sumatra. Sumatra is groot genoeg, om op de noordelijke helft een haven meer te bezitten. En indien de Nederlandsche Handelmaatschappij of anderen hunne middelen ter beschikking willen stellen voor het verrichten van pionierswerk in geheel Oost-Indië, eerst op Sabang, dan aan de Aroebaai, zoo bestaat er voor de Regeering alle reden dit, met in-veiligheidsstelling van hare souvereine rechten en lettende op hare plichten tegenover de inlandsche bevolking, op verstandige wijze te bevorderen. In dit verband werd de vraag gesteld, of de oprichting der Generale Hollandsche Aannemers-Compagnie te Amsterdam uitvloeisel is van een streven van de Nederlandsche Handelmaatschappij om overeenkomstig hare statuten het tot standkomen van nieuwe operatiën te bevorderen.

§ 4. Het oordeel van vele leden betreffende de financieele regeling der overeenkomst luidde niet onverdeeld gunstig.

Eenige leden meenden de houding te moeten betreuren, die in deze door een groot lichaam als de Nederlandsche Handelmaatschappij was aangenomen. Het doel dier Maatschappij is toch voor den handel nieuwe wegen te openen en daardoor oeconomische ontwikkeling te bevorderen; maar deze leden hadden den indruk ontvangen, dat zij thans, dit doel uit het oog verliezende, te uitsluitend op het verwerven van eigen baten bedacht was.

Ook achtten zij het bedenkelijk, dat ten vorigen jare bij eene statutenwijziging der vennootschap „Zeehaven en Kolenstation Sabang” winstaandeelen in het leven waren geroepen, waarop gereserveerd is $\frac{1}{5}$ der winst boven de eerste vijf percent zoolang het kapitaal 2 500 000 gulden bedraagt en $\frac{1}{6}$ der winst boven de eerste vijf percent, indien het kapitaal wordt uitgegeven tot 3 000 000 gulden.

Ook noemden sommige leden de pachtsom, welke de Staat zal ontvangen, vrij laag en achtten de voorwaarden, waarop de Staat de eigendommen bij het eindigen van de pacht zal moeten overnemen, zeer bezwarend. Deze leden vereenigden zich met de bedenkingen hiertegen in de andere Kamer ingebracht en achtten de basis der berekening naar het bedrag waarop de zaken der vennootschap moeten worden overgenomen, te hoog. Een bedrag gelijkstaande aan twintigmaal de som, die over de voorafgegane drie boekjaren aan de aandeelhouders en aan de houders der winstaandeelen gemiddeld is uitgekeerd geworden, was, naar het oordeel dezer leden, voor het overnemen van eene commercieele onderneming ruim voldoende.

Door andere leden werd opgemerkt, dat de Regeering aan artikel 10 der overeenkomst, hetwelk de financieele regeling bevat in geval van het doen beëindigen der erfpacht binnen den bepaalden termijn, niet veel gehecht schijnt te hebben, ofschoon eenige bepaling aangaande schadeloosstelling ten gevolge van tusschentijdsche beëindiging der erfpacht bij voorkomende politieke moeilijkheden, toch wel niet in de overeenkomst mocht ontbreken.

Artikel 10 werd opgenomen op aandringen der vennootschap, die gewaarborgd moest zijn tegen schade, indien de Regeering geheel zelfstandig tegenover haar beslist, dat er politieke

moelijkheden bestaan, welke het noodzakelijk maken de erfpacht te doen eindigen.

Ter elfder ure is de oorspronkelijke regeling eenigszins in het voordeel der Regeering gewijzigd. Voor beide partijen zou het misschien aangenamer zijn geweest, indien de gewijzigde redactie reeds dadelijk hare plaats in de overeenkomst had gevonden. Nu heeft het den schijn, alsof de Regeering bij het onderhandelen te meegaand was en alsof de vennootschap overvroeg.

De geldelijke gevolgen, welke eventueel voor den Staat uit artikel 10 zouden kunnen voortvloeien, zijn, bij de onmogelijkheid de gebeurlijkheden die zich in een veeljarig tijdsbestek kunnen voordoen, te overzien, bezwaarlijk onder cijfers te brengen. De winsten kunnen in de toekomst, bij uitbreiding van het bedrijf, aanzienlijker worden; zij kunnen ook verminderen, hetzij door concurrentie van andere havens, hetzij door eene latere, lang niet onmogelijke, verhooging van loonstandaard.

De eenige grondslag van schatting levert de laatste openbaar gemaakte staat van winst, vermeld op blad. 3 der memorie van toelichting, der naamlooze vennootschap „Zeehaven en Kolenstation Sabang” over 1907, namelijk

7 pCt. over f 2 000 000 aandeelen B	=	f 140 000
9 „ „ 500 000 „ A	=	45 000
		f 185 000

Hoe belangrijk de schadeloosstellingen kunnen worden, blijkt, gelijk sommige leden meenden, uit de volgende cijfers.

Eventuele schadeloosstellingen, nimmer minder dan het gestorte en niet terugbetaalde aandeelenkapitaal, zullen volgens artikel 10, 3de lid, sub 1^a, a, b, c bedragen het

40-voud van f 185 000	=	f 7 400 000
35- „ „ „	=	6 475 000
30- „ „ „	=	5 550 000

dus 296 pCt., 259 pCt. of 222 pCt. van het aandeelenkapitaal van f 2 500 000, al naar gelang de erfpacht vóór 1939, vóór 1949, of na 1949 beëindigd wordt.

Door andere leden werd hiertegenover opgemerkt, dat eene schadeloostelling bij tusschentijdsche onteigening van een bedrijf, waarbij als grondslag van berekening een gedurende vijftig jaren gelijkmatig rendement van $7\frac{2}{5}\%$ is aangenomen, niet onredelijk genoemd kan worden.

Vastgesteld den 11den November 1909.

VAN VOORST TOT VOORST.
 LAAN.
 VAN BASTEN BATENBURG.
 VERMEULEN.
 VAN LÖBEN SELS.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS over het ontwerp van wet tot wijziging en verhooging van de begroting van uitgaven van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1909, ten behoeve van de verbetering der haventoestanden te Semarang. (60)

Tegen dit wetsontwerp bestond geen bezwaar.

Vastgesteld 11 November 1909.

VAN VOORST TOT VOORST.
 LAAN.
 VAN BASTEN BATENBURG.
 VERMEULEN.
 VAN LÖBEN SELS.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS over het ontwerp van wet tot verhooging van hoofdstuk IX der Staatsbegroting voor 1909. (34.)

Het afdelingsonderzoek van dit wetsontwerp gaf aanleiding tot de volgende opmerkingen en beschouwingen.

Met genoegen werd door vele leden van de door dezen Minister op het voorstel van zijn ambtsvoorganger aangebrachte belangrijke bezuiniging van f 130 000 kennis genomen, terwijl eveneens het terugnemen der bepaling, betreffende de terugwerkende kracht, met instemming werd begroet. Deze leden meenden, dat de Regeering terecht op krachtige wijze positie heeft genomen tegen den op haar uitgeoefenden drang en zich niet heeft laten dwingen rekening te houden met opgewekte verwachtingen. Zij vertrouwden dan ook, dat de Regeering aan de steeds toenemende pressie om ongemotiveerde verhooging van salaris niet zou toegeven.

De vraag werd verder gedaan of het ook aanbeveling verdient, eene commissie in het leven te roepen welke als scheidsrechter tusschen de hogere en lagere ambtenaren c. q. bemiddelend kan optreden.

Met ingenomenheid had men kennis genomen van 's Ministers voornemen tot reorganisatie. Men hoopte, dat die reorganisatie onder het beleid van dezen Minister spoedig tot stand zal komen, ook omdat men vertrouwde, dat door dezen bewindsman het commercieele van het bedrijf niet uit het oog zal worden verloren. In verband hiermede verwachtte men in die plannen eene regeling te zullen vinden, waarbij het aantal commiezen en klerken aanzienlijk zal worden verminderd; het aanstellen van lagere ambtenaren daarentegen achtte men, evenals de Minister, zeer gewenscht.

Met belangstelling was verder kennis genomen van de proef met het aanstellen van plaatselijke werkkrachten; sommige leden echter achtten het van belang te waarschuwen tegen het gevaar van willekeurige bevoorrechtiging van betrekkingen van het vaste personeel.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 11 November 1909.

VAN VOORST TOT VOORST.
 LAAN.
 VAN BASTEN BATENBURG.
 VERMEULEN.
 VAN LÖBEN SELS.